

J. M. Coetzee

El polonès

Traducció de Dolors Udina

J. M. Coetzee

El polonès

Traducció de Dolors Udina

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *The Pole*
© J.M. Coetzee, 2023
Per acord amb Peter Lampack Agency, Inc.
350 Fifth Avenue, Suite 5300
New York, NY 10118 USA

The Pole va ser publicat originalment, en traducció castellana,
com *El polaco* (Buenos Aires, El Hilo de Ariadna, 2022).

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté
l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudi a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors
perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar
o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web
www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Primera edició: maig del 2023

© de la traducció: Dolors Udina Abelló, 2023

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Grup62

DIPÒSIT LEGAL: B.8.483-2023
ISBN: 978-84-297-8111-3

U

1. La dona és la primera que li planteja problemes, seguida ben aviat de l'home.

2. Al començament té una idea molt clara de qui és la dona. És alta i elegant; segons els criteris convencionals, no se la pot qualificar de bellesa, però les seves faccions —cabells i ulls negres, pòmuls alts, boca molsuda— són espectaculars i la veu, greu, de contralt, té un suau poder d'atracció. Sexi? No, no és sexi, i certament no és seductora. Potser de jove havia estat sexi —com podia no ser-ho, amb una figura com aquella?—, però ara, a quaranta anys, adopta un cert aire de distància. Camina sense balancejar els malucs —això es nota especialment—, lliscant molt recta, fins i tot majestuosa, sobre terra.

Aquest és el resum que faria ell del seu aspecte exterior. Quant a ella mateixa, a l'ànima, ja hi haurà

temps perquè es reveli. D'una cosa està convençut: és bona persona, amable, amistosa.

3. L'home és més problemàtic. També en aquest cas, la idea és molt clara. És polonès, té setanta anys, pianista de concert conegut com a intèrpret de Chopin, però un intèrpret controvertit: el seu Chopin no és gens romàntic, sinó al contrari, és més aviat auster, un Chopin com a hereu de Bach. En aquest sentit és una raresa en el món dels concerts, prou rar per atreure un públic petit però exigent a Barcelona, la ciutat a la qual ha estat convidat, la ciutat on coneixerà la dona elegant de veu suau.

Però tan bon punt ha sortit a la llum, el polonès comença a canviar. Amb la seva tofa espectacular de cabells argentats i les seves interpretacions idiosincràtiques de Chopin, promet ser un personatge prou distingit. Però en qüestions de l'ànima, dels sentiments, és d'una opacitat inquietant. Quan toca, hi posa l'ànima, d'això no hi ha dubte; però l'ànima que el governa és la de Chopin, no la seva. I si aquesta ànima resulta inusualment seca i severa, potser apunta a una certa aridesa de temperament.

4. D'on venen, el pianista polonès alt i la dona elegant que camina lliscant, la dona del banquer que

ocupa els seus dies fent bones obres? S'han passat tot l'any trucant a la porta, demanant que els deixessin entrar o que els descartessin i els deixessin en pau. Ara, per fi, els ha arribat el moment?

5. La invitació del polonès ve d'un cercle que des de fa dècades organitza recitals mensuals a la Sala Mompou del Barri Gòtic de Barcelona. Els recitals són oberts al públic, però les entrades són cares i el públic tendeix a ser benestant, d'edat i de gustos conservadors.

La dona en qüestió —es diu Beatriu— és membre del comitè que organitza els concerts. Duu a terme aquesta funció com a obligació cívica, però també perquè creu que la música és bona en si mateixa, com l'amor, la caritat i la bellesa, i més bona encara perquè fa que la gent sigui millor. Tot i ser conscient que aquestes creences són candoroses, les manté de totes maneres. És una persona intel·ligent, però no reflexiva. Una part de la seva intel·ligència consisteix en la consciència que l'excés de reflexió pot paralitzar la voluntat.

6. La decisió de convidar el polonès, que té un nom amb tantes w i z que els del comitè ni tan sols intenten pronunciar-lo —s'hi refereixen simplement com «el polonès»—, es va prendre després de

moltes deliberacions. La candidatura no va ser proposada per ella, la Beatriu, sinó per la seva amiga Margarita, l'esperit impulsor de la sèrie de concerts, que de jove va estudiar al conservatori de Madrid i té molts més coneixements de música que no pas ella.

El polonès, diu la Margarita, va obrir el camí a una nova generació d'intèrprets de Chopin al seu país. Els passa la ressenya d'un concert que va donar a Londres. Segons el crític, la moda de tocar Chopin amb duresa i percussió —Chopin com Prokófiev— ja havia tingut el seu moment. No havia estat mai res més que una reacció modernista contra la qualificació del mestre francopolonès com a esperit delicat, somiador i «femení». El Chopin emergent, històricament autèntic, és de to suau i d'estil italià. La lectura revisionista de Chopin per part del polonès, encara que sigui excessivament intel·lectual, s'ha de celebrar.

Ella, la Beatriu, no està segura de voler sentir un Chopin històricament autèntic durant tota una vetllada, i, més important, tampoc sap si el públic més aviat formal del cercle s'hi sentirà a gust. Però la Margarita n'està molt convençuda i, com que és amiga seva, li dona suport.

Van enviar la invitació al polonès amb una proposta de data i d'honoraris, i la va acceptar. Ara ha

arribat el dia. El polonès ha volat des de Berlín, l'han rebut a l'aeroport i l'han portat a l'hotel. El pla era que al vespre, després del recital, ella, amb la Margarita i el marit de la Margarita, el portessin a sopar.

7. Per què el marit de la Beatriu no formarà part del grup? La resposta: perquè no va mai als actes del Cercle de Concerts.

8. El pla és prou senzill. Però hi ha una complicació. El matí en qüestió, la Margarita li truca per dir-li que ha caigut malalta. Aquest és el terme més aviat formal que fa servir: *caigut malalta*. Què l'ha fet caure malalta? No ho diu. Parla amb vaguetat, sembla que deliberadament. Però no vindrà al recital. El seu marit tampoc. Per tant, ¿serà tan amable, la Beatriu, d'assumir els deures d'hospitalitat, és a dir, de fer que el convidat sigui acompanyat de l'hotel a l'auditori en el seu moment i d'entretenir-lo després, si és que ell vol ser entretingut, de manera que quan torni al seu país pugui dir als seus amics, *Sí, m'ho he passat bé a Barcelona, en general. Sí, m'han cuidat molt bé?*

—Entesos —diu la Beatriu—, ho faré. I espero que et recuperis aviat.

9. La Beatriu coneix la Margarita des de petita, anaven juntes a l'escola de monges; sempre ha admirat l'esperit, l'empenta, l'aplom social de la seva amiga. I ara ella ha d'ocupar el seu lloc. Què implica entretenir un home que fa una visita fugaç a una ciutat estrangera? Segurament, a la seva edat, no espera sexe, però sí que pot esperar sentir-se afalagat, fins i tot una mica de flirteig. No es pot dir que ella domini gens l'art de flirtejar. La Margarita és diferent. Sempre ha tingut molta traça amb els homes. Ella, la Beatriu, ha observat més d'un cop, divertida, com la seva amiga es disposava a fer conquestes. Però no té gens de ganes d'imitar-la. Si el seu convidat té grans expectatives en el camp dels afalacs, quedarà decebut.

10. El polonès, segons la Margarita, és un pianista «veritablement memorable». El va sentir en persona, a París. ¿Pot ser que passés alguna cosa entre ells, en persona, entre la Margarita i el polonès, i que, després d'haver maquinaat la seva visita a Barcelona, al darrer moment, a la Margarita li hagi agafat pànic? O que el seu marit se n'hagi atipat i li hagi posat un ultimàtum? És així com s'ha d'entendre això de «caure malalta»? Per què ha de ser tot tan complicat?

I ara ella s'ha d'ocupar de l'estranger! No hi ha cap raó per esperar que parli castellà. ¿I si tampoc

no parla anglès? ¿I si és la mena de polonès que parla francès? Els únics habituals del Cercle de Concerts que parlen francès són els Lesinski, l'Esther i en Tomàs; i en Tomàs, a vuitanta anys fets, està cada cop més feble. Com se sentirà el polonès quan, en comptes de la vivaç Margarita, se li presentin els decrepits Lesinski?

No espera amb gaires ganes que arribi el vespre. Quina vida, la d'un artista itinerant!, pensa. Els aeroports, els hotels, tots diferents i tanmateix iguals; els amfitrions que ha de suportar, tots diferents i tanmateix iguals. Prou per apagar qualsevol guspira que hi hagi a l'ànima.

Com a mínim, ella no és gaire efusiva. Ni tampoc és xerraire. Si, després de l'actuació, el polonès vol retraure's en un silenci malhumorat, ella li respondrà amb el mateix mal humor.

11. Organitzar un concert i assegurar que tot vagi com una seda no és cap minúcia. Ara tota la càrrega ha caigut sobre ella. Es passa la tarda a la sala de concerts acuitant el personal (el supervisor, ho sap per experiència, tendeix a ser dilatori) i comprovant els detalls. Cal fer una llista dels detalls? No, però és gràcies a l'atenció al detall com la Beatriu demostrarà que posseeix les virtuts de la diligència i la competència. En comparació, el polonès demostra-

rà que és poc pràctic i té poca empenta. Si es pot concebre la virtut com una quantitat, la major part de la virtut del polonès l'ha dedicat a la música i amb prou feines n'hi deu quedar per enfrontar-se al món, mentre que la Beatriu aplica la seva virtut de manera uniforme en totes direccions.

12. Les fotografies de la promoció mostren un home de perfil angulós i una tofa de cabells blancs que mira un punt a mitjana distància. La biografia que l'acompanya diu que Witold Walczykiewicz va néixer el 1943 i va debutar com a concertista a catorze anys. Hi ha una llista dels premis que ha guanyat i alguns dels seus enregistraments.

La Beatriu es pregunta com devia ser néixer el 1943 a Polònia, en plena guerra, sense res més per menjar que sopa de col i peles de patata. ¿Queda entorpit el desenvolupament d'un nen? I l'esperit? ¿Witold W demostrarà que té als ossos i a l'esperit les marques d'un nen que ha passat gana?

Un nadó que gemega de nit, que gemega de gana.

Ella va néixer el 1967. El 1967 a Europa ningú no havia de menjar sopa de col; ni a Polònia ni a Espanya. No ha conegut mai la fam. Mai. Una generació benaurada.

Els seus fills també han estat benaurats. S'han convertit en dos joves enèrgics profundament im-

plicats en projectes independents per convertir la seva vida en un èxit. Si mai van plorar de nit, era perquè els bolquers els encetaven la pell o per simple mal humor, no perquè tinguessin gana.

En la persecució de l'èxit, els seus fills s'assemblen al pare, no a la mare. El pare ha tingut un èxit indubtable a la vida. Quant a la mare, no és tan segur. ¿N'hi ha prou d'haver portat al món dos fills enèrgics i ben alimentats com ells?

13. Ella és una dona intel·ligent, culta, molt llegida, bona esposa i mare. Però ningú no se la pren seriosament. A la Margarita tampoc, com a la resta de membres del cercle. Són dames de societats benèfiques; fan de bon escarnir. Objectes de burla per les bones obres que fan. Objectes de burla per a si mateixes, també. Quin destí més risible! ¿Havia sospitat mai que això era el que l'esperava?

Potser per això la Margarita ha triat caure malalta precisament avui. Prou! Prou de bones obres.

14. El seu marit mateix es manté allunyat del Cercle de Concerts. Creu en la separació de les esferes d'activitat. L'esfera d'activitat d'una esposa li ha de pertànyer només a ella.

S'han anat distanciant, el seu marit i ella. Van estudiar junts; ell va ser el seu primer amor. En

aquells primers temps sentien una gran passió l'un per l'altre, insaciable. Aquella passió va persistir fins i tot després del naixement dels nens. De cop, un dia va deixar de ser-hi. Ell ja n'havia tingut prou. Ella també. Malgrat tot, ella havia continuat sent una esposa fidel. Els homes li fan insinuacions, però ella les ignora, no perquè no li agradin sinó perquè encara no ha fet el pas, el pas que ha de fer només ella, el pas del no al sí.

15. Té la primera visió del polonès, en persona, quan puja amb passes llargues a l'escenari, fa una reverència i s'asseu a l'Steinway.

Va néixer el 1943, per tant té setanta-dos anys. Es mou amb agilitat; no aparenta l'edat que té.

La sorprèn que sigui tan alt. No únicament alt sinó també gros, amb un pit que sembla a punt d'esclatar dins la jaqueta. Encorbat sobre el teclat, sembla una aranya gegantina.

Difícil imaginar unes mans grosses com aquelles extraient res dolç i amable del teclat. Malgrat tot, ho aconsegueixen.

Els homes pianistes tenen un avantatge intrínsec sobre les dones: ¿semblarien grotesques unes mans així en una dona?

Fins ara no havia pensat mai gaire en les mans, en mans que fan tot el que manen els seus amos

com criats obedients que no cobren. Les seves pròpies mans no són res especial. Les mans d'una dona que aviat farà cinquanta anys. De vegades les amaga discretament. Les mans delaten l'edat, com el coll, com els plecs sota les aixelles.

En temps de la seva mare, una dona encara podia aparèixer en públic portant guants. Guants, barrets, vels: últims vestigis d'una època desapareguda.

16. La segona cosa que la sorprèn del polonès són els cabells, d'un blanc extravagant i amb una extravagant cresta ondulada. ¿És així com es prepara per a un recital?, es pregunta. ¿Assegut a l'habitació de l'hotel amb una perruquera que el pentina? Però potser peca de mesquinesa. Entre els mestres de la seva generació, els hereus d'Abbé Liszt, una tofa de cabells, grisos o blancs, deu ser part de la indumentària.

Anys més tard, quan l'episodi del polonès hagi quedat enrere, es preguntarà sobre aquestes primeres impressions. En general, creu en les primeres impressions, quan el cor emet el seu veredict, ja sigui allargant els braços cap al desconegut o fent-se enrere. El cor no se li'n va anar cap al polonès quan el va veure pujar amb quatre gambades a l'escenari, tirar-se els cabells enrere i abocar-se al te-

clat. El veredict del seu cor: quina petulància! Un vell pallasso! Li costaria una mica superar aquesta primera reacció instintiva, veure el polonès en la seva plena individualitat. Però què vol dir plena individualitat, en realitat? ¿Que potser la plena individualitat del polonès no inclou ser petulant, un pallasso vell?

17. El recital del vespre es divideix en dues meitats. La primera consisteix en una sonata de Haydn i una suite de danses de Lutosławski. La segona meitat està dedicada als vint-i-quatre Preludis de Chopin.

Toca la sonata de Haydn amb línies netes i clares, com si volgués demostrar que unes mans grosses no han de ser matusseres, sinó al contrari, que juntes poden ballar tan delicadament com les d'una dama.

Les petites peces de Lutosławski les sent per primera vegada. Li recorden Bartók, les danses camperoles. Li agraden.

Li agraden més que el Chopin que les segueix. Potser el polonès s'ha fet un nom com a intèrpret de Chopin, però el Chopin que ella coneix és més íntim i més subtil que el que ell ofereix. El que ella coneix té el poder de transportar-la lluny del Barri Gòtic, lluny de Barcelona, fins a la sala d'estar d'una gran casa de camp antiga a les remotes planes de

Polònia a l'hora en què un llarg dia d'estiu arriba al final, una brisa mou les cortines i l'aroma de les roses s'escola cap a dins.

Ser transportada, perdre-s'hi: una idea antiquada, amb tota probabilitat, del que fa la música a qui l'escolta, antiquada i segurament també sentimental. Però aquest vespre en concret això és el que ella desitja, i això és el que el polonès no li proporciona.

L'aplaudiment, després del darrer dels Preludis, és cortès però no entusiasta. Ella no és l'única que ha vingut a sentir Chopin tocat per un polonès autèntic, i ha quedat decebuda.

Com a bis, com a gest envers els amfitrions, el polonès ofereix una peça curta de Mompou, tocada d'una manera més aviat abstracta, i tot seguit, sense ni tan sols un somriure, desapareix de l'escenari.

És que avui està de mal humor o sempre és així? ¿Trucarà a casa i es queixarà de la recepció que li han fet aquests filisteus catalans? ¿Té una *madame* polonesa a casa per escoltar-li les queixes? No sembla que estigui casat. Sembla un home amb divorcis complicats al darrere i exdones que li desitgen el pitjor amb les dents carrisquejant.

18. Resulta que el polonès no parla francès. Sí que parla anglès, però d'aquella manera; ella, la Beatriu,

després dels dos anys que va passar a Mount Holyoke, el parla molt bé. Per tant, no li calen els poliglots Lesinski. De totes maneres, els agraeix que hi siguin per treure-li de sobre una mica del pes de fer d'amfítriona. L'Ester en particular. Potser és vella i geperuda, l'Ester, però és més penetrant que una agulla.

19. El porten al restaurant on solen portar els artistes, un establiment italià que es diu Boffinis, amb massa vellut de color verd ampolla en la decoració però amb un xef milanès de fiar.

Un cop asseguts, l'Ester és la primera a parlar.

—Mestre, deu ser difícil tornar a la terra després d'haver estat als núvols amb una música tan sublim.

El polonès inclina el cap, sense afirmar ni negar que hagi estat als núvols. De prop no és tan fàcil amagar les marques de l'edat. Té ulleres; la pell del coll li penja; els dorsos de les mans són plens de taques.

Mestre. Serà millor resoldre ràpidament la qüestió del nom.

—Si em permet —diu la Beatriu—, com vol que li diguem? Als espanyols ens costen molt els noms polonesos, com ja deu saber a hores d'ara. I no podem dir-li mestre tota la nit.

—Em dic Witold —diu—. Digueu-me Witold, sisplau.

—I jo soc la Beatriu. Els amics són l'Ester i en Tomàs.

El polonès alça un got buit pels seus tres amics nous: Ester, Tomàs, Beatriu.

—Segur, Witold, que no soc la primera que el confon amb aquell actor suec tan famós —diu l'Ester—, ja deu saber a qui em refereixo.

El rastre d'un somriure creua la cara del polonès.

—Max von Sydow —diu—. El meu germà dolent. Em segueix allà on vaig.

L'Ester té raó: la mateixa cara llarga i lúgubre, els mateixos ulls blaus, la mateixa postura tibada. Però la veu és decebedora. Li manca la ressonància profunda del germà dolent.

20. —Parli'ns de Polònia, Witold —diu l'Ester—. Expliqui'ns per què el seu paísà Frédéric Chopin va preferir anar a viure a França que quedar-se al seu país.

—Si hagués viscut més, hauria tornat a Polònia —contesta el polonès, buscant els temps verbals amb cautela però dient-los correctament—. Era jove quan se'n va anar, era jove quan va morir. Els joves no són feliços a casa. Cerquen l'aventura.

—I vostè? —diu l'Ester—. Era infeliç com ell, al seu país, quan era jove?

El polonès ara té l'oportunitat d'explicar com era ser un jove amb inquietuds a la seva pàtria infe-

liç, de parlar del seu anhel de fugir a l'Occident decadent però emocionant, però no l'aprofita.

—La felicitat no és el sentiment... no és el sentiment més important —diu—. Qualsevol pot ser feliç.

Qualsevol pot ser feliç, però cal ser algú extraordinari per ser infeliç. Algú extraordinari com jo... és això el que vol suggerir?

La Beatriu se sent dir:

—Quin és doncs el sentiment més important, Witold? Si la felicitat no és important, què ho és?

Es fa el silenci al voltant de la taula. La Beatriu veu que l'Ester i el seu marit intercanvien una mirada. *Ara vol complicar-nos la vida, la Beatriu? Amb la dificultat de les hores que ens esperen... ens les farà encara més difícils?*

—Soc músic —diu el polonès—. Per a mi el més important és la música.

No respon la seva pregunta, l'evita, però tant se val. El que ella voldria preguntar però no pregunta és: *Què passa amb Madame Witold? Què sent ella quan el seu marit diu que la felicitat no és important? ¿O és que no hi ha una madame... Potser va fugir fa temps, la madame, per trobar la felicitat en braços d'un altre?*

21. No parla de Madame Witold, però parla d'una filla que va estudiar música, després es va traslladar a Alemanya per cantar amb una banda i ja no va tornar.

—Una vegada la vaig anar a sentir. A Düsseldorf. Ho feia bé. Tenia bona veu. Bona veu, bon control, no tan bona música.

—Ja, els joves... —va dir l'Ester—. Ens provoquen tants maldecaps! És clar que deu ser bonic saber que la línia musical de la família continua. I el seu país..., com van les coses avui dia al seu país? Recordo aquell Papa tan bo, era d'allà, oi? Joan Pau.

Sembla que el polonès es resisteix a entrar en el tema de Joan Pau, el Papa tan bo. Ella, la Beatriu, no considera que Joan Pau fos un bon Papa. Ni tan sols un bon home. Des del començament li va semblar un intrigant, un polític.

22. Parlen del jove violinista japonès que havien convidat el mes anterior.

—Una tècnica extraordinària —diu en Tomàs—. Al Japó, l'educació musical comença molt aviat. A dos, tres anys, el nen va amunt i avall amb el violí. Fins i tot al lavabo! És part del cos, com un altre braç, el braç número tres. A quina edat va començar, mestre?

—La meva mare era cantant —diu el polonès—, per tant a casa sempre se sentia música. La mare va ser la meva primera mestra. Després en vaig tenir un altre i, tot seguit, vaig anar a l'acadèmia de Cracòvia.

—O sigui que ha estat sempre pianista. Des de petit.

El polonès reflexiona amb gravetat sobre la paraula *pianista*.

—Sempre he estat un home que toca el piano —diu finalment—. Com el que marca bitllets a l'autobús. És un home que marca els bitllets. Però no és l'home dels bitllets.

O sigui que a Polònia encara hi ha homes que marquen els bitllets als autobusos, encara no els ha arribat la racionalització. Potser és per això que el jove Witold no va fugir corrents a París, com el seu heroi musical. Perquè a Polònia tenen homes que marquen els bitllets i homes que toquen el piano. Per primera vegada la Beatriu se'l mira amb interès. *Rere el seu aire de solemnitat, pensa en veu baixa, potser és un bromista. Només potser.*

23. —Ha de tastar la carn de vedella —diu en Tomàs—. La vedella sempre és bona, aquí.

El polonès no ho veu clar.

—Al vespre no tinc un gran estómac —diu. Demana una amanida seguida de nyoquis amb pesto.

Un gran estómac: pot ser una expressió polonesa? És evident que no té un gran estómac. Fins i tot està una mica —busca una paraula que no ha necessitat gaire sovint— *cadavèric*. Un home com aquest

hauria de llegir el seu cos a una escola mèdica. Segur que els aniria bé tenir uns ossos tan grossos per fer pràctiques.

Chopin va ser enterrat a París, però, si ho recorda bé, més endavant, una o altra organització patriòtica el va fer exhumar per tornar-lo al seu lloc de naixement. Un cos diminut, gens feixuc. Ossos diminuts. Un home tan diminut com aquell çera prou gran, prou grandios, perquè algú li dediqués tota la vida... un somiador, en realitat, un teixidor d'elegants teles melòdiques? Una pregunta seriosa, des del punt de vista de la Beatriu.

Comparada amb Chopin, fins i tot comparada amb el seu deixeble Witold, és evident que ella no compta com a persona important. N'és conscient i ho accepta. Però sí que té dret a saber si les hores que passa escoltant pacientment la dringadissa de les tecles del piano o el frec del pèl de cavall amb les cordes de budell, quan podria estar als carrers peixant els pobres, no són hores malgastades sinó que formen part d'un pla més gran i sofisticat. *Parla!*, vol dir-li al polonès. *Justifica el teu art!*

24. Evidentment, l'home no té ni idea del que passa dins del seu cervell. Per a ell, ella és part de la càrrega que ha de suportar per mor de la seva carrera com a músic: una d'aquelles dones riques irri-

tants que no el deixaran en pau fins que no hagin aconseguit a la força el seu gram de carn. En aquest precís moment, amb el seu anglès correcte i lent, ell explica una història de les que imagina que una dona com ella vol sentir, una història sobre el seu primer professor de piano, que seia al seu costat amb una fêrula i li donava un cop al canell cada cop que feia un error.

25. —I ara, Witold —diu l'Ester—, ens hauria de revelar quina, de totes les ciutats del món que visita, és la que li agrada més. On, deixant de banda Barcelona, és clar, li fan una acollida més calorosa?

Sense deixar que el polonès tingui l'oportunitat de respondre, de revelar quina ciutat del món prefereix, ella, la Beatriu, l'interromp.

—Abans de dir-nos això, Witold, podem tornar un moment a Chopin? Per què creu que Chopin continua viu? Per què és tan important?

El polonès l'examina amb fredor.

—Per què és important? Perquè ens parla de nosaltres mateixos. Dels nostres desitjos. Que de vegades no tenim clars. Aquesta és la meva opinió. De vegades són desitjos d'allò que no podem tenir. D'allò que és més enllà de nosaltres.

—No ho entenc.

—No ho entén perquè no m'explico bé, en an-

glès ni en cap altra llengua, de fet, ni tan sols en polonès. Per entendre-ho, s'ha de guardar silenci i escoltar. Si es deixa que la música parli, llavors s'entén.

Ella no queda satisfeta amb la resposta. La veritat és que aquest vespre ha escoltat amb molta atenció i no li ha agradat el que ha sentit. Si els Lesinski no hi fossin, si estigués sola amb aquell home, el pressionaria més. *No és Chopin qui no aconsegueix parlar-me, Witold, sinó el seu Chopin, el Chopin que l'utilitza com a mèdium* —això és el que li diria. *Claudio Arrau, el coneix?* —continuaria—, *per mi Arrau continua sent un intèrpret millor, un millor mèdium. A través d'Arrau, Chopin em parla al cor. Però, evidentment, Arrau no és polonès, per tant potser hi havia alguna cosa a la qual era sord, alguna característica del misteri de Chopin que els estrangers no entendran mai.*

26. La vetllada ha seguit el seu curs. A la vorera fora del Boffinis, els Lesinski s'acomiaten («Un privilegi, mestre!»). Li correspon a ella acompanyar el polonès a l'hotel.

De costat al taxi, sense res més a dir-se, seuen en silenci. *Quin dia!*, pensa ella. Es mor de ganes de ficar-se al llit.

Té una consciència excessiva de l'olor que fa el

polonès, l'olor masculina de suor i aigua de colònia. És clar, a l'escenari, sota els llums, sempre fa calor. I l'esforç, l'esforç físic de picar totes aquelles tecles, una rere l'altra, en l'ordre correcte! Per tant, potser pot excusar-ne l'olor. Tot i això...

Arriben a l'hotel.

—*Good night, gracious lady*—diu el polonès. Li agafa la mà i la prem—. Gràcies. Gràcies també per les seves preguntes tan profundes. No les oblidaré.

I se'n va.

Ella es mira la mà. Després d'haver estat premuda per aquella urpa gegantina sembla més petita del que era. Però n'ha sortit indemne.

27. Una setmana després arriba un paquet a la sala de concerts dirigit a ella amb segells de correus d'Alemanya. Conté un CD —l'enregistrament dels seus *Nocturns de Chopin*— i una nota en anglès: «A l'àngel que em va cuidar a Barcelona. Prego que la música et parli. Witold».

28. Li agrada aquest home, en Witold? Ben mirat, potser sí. Li sap greu, un greu relatiu, no poder tornar-lo a veure. Li agrada el seu posat quan està dret, quan seu tan recte. Li agrada l'atenció, la seriositat amb què l'escolta quan parla. *La dona de les preguntes profundes*: li agrada que ho reconeguis. I la di-

verteix el seu anglès, de gramàtica correcta i expressions defectuoses. Què li desagrada d'ell? Una sèrie de coses. Per damunt de tot, la dentadura, massa resplendent, massa blanca, massa falsa.